

ЧИ МРІЮТЬ СИСТЕМИ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРО ЕЛЕКТРИЧНИХ ОВЕЦЬ? ПОНЯТТЯ ТА УМОВИ ОХОРОНОЗДАТНОСТІ ОБ'ЄКТІВ, ЗГЕНЕРОВАНИХ СИСТЕМАМИ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ

Костянтин Зеров

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник сектору авторського права НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, фахівець Науково-освітнього центру з інтелектуальної власності, асистент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Інституту права КНУ імені Тараса Шевченка, адвокат

ORCID: 0000-0003-2916-7528

У статті здійснено огляд новел Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо охороноздатності неоригінальних об'єктів, що згенеровані комп'ютерною програмою (системою генеративного штучного інтелекту) за допомогою права *sui generis*, зокрема через призму винятків і обмежень (тимчасових відтворень та виготовлення копій творів, що зроблені із законного джерела з метою пошуку тексту і даних, включених до наукових публікацій або пов'язаних з ними, для дослідницьких цілей). Надано рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання цієї сфери та підвищення ефективності правозастосування.

Ключові слова: штучний інтелект, авторське право, *sui generis*, AI-output

Постановка проблеми. Розвиток технологій у сфері комп'ютерних програм - систем генеративного штучного інтелекту (генерування зображень, аудіофайлів, відеофайлів, текстів, програмного коду тощо на основі набору вхідних даних або правил) прискорюється з геометричною прогресією, що має одним із наслідків усе частіше обговорення необхідності запровадження регулювання відповідних суспільних відносин. Наразі у світі відсутні єдині усталені підходи до правової охорони результатів функціонування систем генеративного штучного інтелекту (далі — AI-outputs).

На рівні ВОІВ відбуваються дискусії, у ході яких учасники вивчають вплив систем штучного інтелекту на політику у сфері інтелектуальної власності [1]. Перший раунд цих дискусій був проведений ВОІВ у вересні 2019 року з наміром обговорити вплив систем штучного інтелекту на політику у сфері інтелектуальної власності та спільно сформулювати питання, на які належить відповісти законодавцям. У грудні 2019 року ВОІВ опублікувала проект концептуального документа з питань впливу систем штучного інтелекту на політику у сфері інтелектуальної власності [2] та організувала публічні консультації, звернувшись до широкої громадськості по допомогу у формуванні найактуальніших проблем та завдань, які доведеться вирішувати розробникам полі-

---

тики у сфері інтелектуальної власності у міру зростання популярності систем штучного інтелекту. У травні 2020 року з урахуванням отриманих зауважень і пропозицій було підготовлено та опубліковано переглянутий концептуальний документ з питання впливу систем штучного інтелекту на політику у сфері інтелектуальної власності [3]. Питання, викладені в переглянутому концептуальному документі, були детально вивчені на другому і третьому раундах Дискусії ВОІВ, що відбулися в липні та листопаді 2020 року відповідно [4]. На вересень 2023 року заплановано восьмий раунд дискусій, присвячений власне правовому регулюванню функціонування систем генеративного штучного інтелекту [5].

Україна перебуває в правовому авангарді регулювання вказаних технологій і вже з 1 січня 2023 року надає правову охорону *sui generis* об'єктам, що згенеровані системами штучного інтелекту. Однак положення вказаного закону, зокрема щодо умов та строків охороноздатності відповідних об'єктів, набули чинності лише нещодавно і потребують ретельного опрацювання на рівні юридичної доктрини та судової практики. Відсутність правової визначеності щодо вказаної проблематики може уповільнити темпи розвитку систем штучного інтелекту та знизити прозорість їх функціонування.

Літературний огляд. На рівні наукової дискусії присутні різні теоретичні підходи щодо правової охорони об'єктів, згенерованих системами штучного інтелекту у сфері авторського права і суміжних прав [6].

Питанням правової охорони AI-outputs були присвячені дослідження Reto M. Hilty, Jörg Hoffmann та Stefan Scheuerer, Zhou Bo, Daniel J. Gervais, Juha Vesala [7] та дослідників Європейського Парламенту [8].

В Україні, окрім автора цієї публікації, слід згадати напрацювання Ю. Капіци, а також роботи науковців, які наголошують на передчасності чи недоцільності запровадження правового регулювання функціонування систем штучного інтелекту у сфері інтелектуальної власності: Л. Майданик та К. Міліціної, чи певної недосконалості впровадженого в Україні правового режиму: А. Штефан [9], Л. Тарасенко та О. Дорошенко. Утім детальний аналіз умов охороноздатності об'єктів, згенерованих системами генеративного штучного інтелекту, на підставі прийнятого Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі — закон № 2811-IX) [10], зокрема через призму винятків і обмежень з авторського права, проведено не було.

Мета дослідження полягає у здійсненні системного аналізу положень закону № 2811-IX щодо умов охороноздатності об'єктів, згенерованих системами генеративного штучного інтелекту, зокрема через призму існуючих винятків і обмежень в авторському праві України.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на певний внутрішній науковий спротив, Україна вирішила бути в інноваційному авангарді регулювання функціонування систем штучного інтелекту у сфері інтелектуальної власності та з 1 січня 2023 року запровадила охорону згенерованих об'єктів за допомогою права *sui generis*.

Питанням особливостей правової охорони AI-outputs присвячена ст. 33 закону № 2811-IX. У межах цієї публікації пропонується розглянути умови набуття правової охорони та строки чинності прав для AI-outputs.

Умови набуття правової охорони

Загальні вимоги до правової охорони AI-outputs

Український законодавець у ст. 33 закону № 2811-IX висуває три умови, за яких неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою (системою генеративного штучного інтелекту), може набутти правової охорони:

1. AI-output повинен відрізнятися від існуючих подібних об'єктів.

Вказану умову у свою чергу можна поділити на дві складові, хоча слід визнати, що змісту цієї умови набуття правової охорони дійсно бракує правової визначеності [9, с. 78].

«Подібний об'єкт»? На думку автора, зміст цієї норми підлягає вузькому тлумаченню і повинен стосуватися виключно інших AI-outputs (своєрідний аналог новизни з патентного права), а не об'єктів авторського права та суміжних прав у цілому.

Теоретично можлива ситуація, коли система генеративного штучного інтелекту на основі текстового запиту самостійно згенерує графічний об'єкт, тотожний існуючому фотографічному твору чи твору образотворчого мистецтва (при цьому система штучного інтелекту не «навчалася» саме на оригінальному творі, який є тотожним до AI-output). Чи підлягатиме правовій охороні подібний AI-output? Вважаємо, що так, адже й у світі авторського права (особливо щодо фотографічних творів) існують непоодинокі випадки паралельної творчості, коли кілька авторів незалежно одне від одного створюють майже однакові твори [11]. Утім для уникнення потенційних позовів від третіх осіб щодо порушення їхнього авторського права кінцевому користувачу генеративної системи штучного інтелекту доцільно документувати поетапно весь процес генерування конкретного AI-output.

Якщо ж система штучного інтелекту «навчалася» на оригінальному творі мистецтва, то слід детально аналізувати інший критерій набуття правової охорони — дотримання прав третіх осіб.

«Відрізняється»? На жаль, у ст. 33 закону № 2811-IX законодавець не навів критеріїв для визначення терміна «відрізняється». Якщо розглядати цей термін формально, то різниця в один біт інформації може свідчити, що певні порівнювані між собою об'єкти (скажімо, зображення електричних овець) не є тотожними, що навряд чи відповідатиме дотриманню балансу інтересів між різними учасниками цивільних відносин. У цьому питанні, на думку автора, доцільніше було б узяти за основу підхід, що застосовується для набуття правової охорони промислових зразків — AI-output повинен мати індивідуальний характер.

2. AI-output повинен бути утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта.

У сфері правової охорони об'єктів, що згенеровані комп'ютерними програмами, AI-outputs виникають без (прямого) впливу людської творчості, творчих виборів людини; тому власне AI-outputs і мають в Україні законодавчу назву «**неоригінальні** об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою». Відтак абсолютно виправданим вбачається обраний підхід, що особисті немайнові права на AI-outputs не виникають.

Об'єкти, створені фізичними особами з прийняттям творчих рішень та з використанням комп'ютерних технологій, не можуть вважатися неоригінальними. Тобто навіть якщо участь фізичної особи у виборі творчих рішень була мінімальною, проте наявною як факт, зокрема при роботі з графічними редакторами чи системами комп'ютеризованого проектування (CAD), питання щодо виду створеного об'єкта (твору) і належності прав виникати не повинно.

3. При генеруванні неоригінального об'єкта повинні бути дотримані права третіх осіб (ч. 7 ст. 33 закону № 2811-IX).

Як і з похідними творами (ч. 2. ст. 17 закону № 2811-IX), законодавець ставить можливість користування правом особливого роду (*sui generis*) у залежність від дотримання прав суб'єкта (суб'єктів) авторського права або суміжних прав, твір (твори) або об'єкт (об'єкти) суміжних прав якого зазнав (зазнали) *використання* у процесі генерування такого неоригінального об'єкта, а також прав суб'єкта (суб'єктів) на інший (інші) неоригінальний об'єкт, який зазнав *використання* у процесі генерування нового неоригінального об'єкта. Зміст цієї умови набуття правової охорони буде розкрито нижче.

4. Відсутність винятків щодо неохороноздатності AI-outputs.

Станом на вересень 2023 року законодавство України не містить винятків щодо неохороноздатності AI-outputs, що може мати наслідком появу тимчасової монополії на згенеровані об'єкти, які є спорідненими до об'єктів, виключених з авторсько-правової охорони, і можливих зловживань правом суб'єктами права *sui generis*. У зв'язку з цим слід підт-

---

римати застереження А. Штефан стосовно доцільності встановлення винятків щодо того, які саме AI-outputs не повинні охоронятися [9, с. 79]. Дійсно, цілком можлива ситуація, за якої суб'єкт права *sui generis* на неоригінальний AI-output у формі пресінформації вимагатиме заборони повторного поширення такої інформації на інших ресурсах. У такому разі цілком виправданим вбачається застосування аналогії положень закону на підставі ч. 1. ст. 8 Цивільного кодексу України — «якщо цивільні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами цього кодексу, **інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону)**». Однак українські реалії практики правозастосування вказаної норми ЦК України залишають величезний простір для розвитку, у зв'язку з чим автору вбачається за доцільне внести зміни до ст. 33 закону № 2811-IX, додавши до ч. 1 абзац 3 такого змісту: «Не охороняються правом *sui generis* неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, які є 1) повідомленнями про новини або інші факти, що мають характер звичайної пресінформації; 2) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності та на які поширюється право особливого роду (*sui generis*) відповідно до положень статті 21 цього Закону; 3) абрєвіатури». Інші ж об'єкти, що зазначені в ст. 8 закону № 2811-IX, об'єктивно не можуть бути згенеровані системами штучного інтелекту.

Я навчаюсь, отже, охороняюсь?

У ст. 33 закону № 2811-IX законодавець не уточнив, який саме спосіб використання охоронюваного об'єкта мається на увазі.

Беззаперечним визнається факт того, що система генеративного штучного інтелекту для видачі кінцевого результату за текстовим запитом користувача має «тренуватися/навчатися» на об'єктах, що існували раніше, як певних взірцях (далі — «AI-inputs»). Однак чи є таке «тренування» власне «використанням» у розумінні законодавства, а відтак потенційним порушенням прав третіх осіб?

Відповідь на це питання необхідно віднайти якнайшвидше, адже ризик настання юридичної відповідальності за порушення авторських (суміжних) прав може перешкоджати розробникам систем штучного інтелекту оприлюднювати дані, на яких відповідні системи здійснювали тренування, зменшуючи зрозумілість і прозорість функціонування таких систем.

Окремі іноземні науковці стверджують, що якщо відбувається копіювання твору з суто невиражальними цілями, такими як автоматизоване вилучення даних, то такі дії не повинні вважатися порушенням авторського права як таким [12, с. 23].

Натомість деякі творці вважають подібне тренування систем штучного інтелекту порушенням їхніх прав інтелектуальної власності: в США вже розпочато судові процеси проти розробників систем генеративного штучного інтелекту (об'єднана справа 4:22cv06823-JST та 4:22-cv-7074-JST [13]). Їх вирішення беззаперечно матиме результатом появу правової визначеності у відповідних юрисдикціях прецедентного права.

Згідно з українським законодавством дії з «тренування» систем штучного інтелекту можуть стосуватися права на відтворення твору — прямого чи опосередкованого виготовлення однієї або більше копій об'єкта авторського права та/або суміжних прав (або його частини) будь-яким способом та у будь-якій формі, у тому числі для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (цифровій), оптичній або іншій формі, яку може читувати комп'ютер. Натомість «переробка» (створення похідних творів) у контексті використання творів у системах штучного інтелекту об'єктивно неможлива, адже вона передбачає *творче* перероблення іншого твору без завдання шкоди його охороні, тобто безпосередньої участі фізичної особи при її створенні. Крім того, невичерпний перелік способів використання твору залишає можливість юридичної белетристики для уточнення форми використання твору в договірних відносинах.

У сфері неоригінальних AI-outputs авторсько-правова аксіома залишається незмінною: будь-яке використання, зокрема відтворення об'єкта у сфері авторського (суміжних) права (AI-inputs), повинно бути або 1) на підставі письмового (електронного) правочину, або 2) охоплюватися встановленими законом винятками й обмеженнями, або 3) строк охорони майнових прав має сплинути до дати початку використання AI-input, або 4) відповідний об'єкт AI-input ніколи взагалі не охоронявся.

Якщо договірне регулювання використання AI-inputs у сфері генеративних систем штучного інтелекту в цілому не має істотних особливостей, то з використанням винятків і обмежень у сфері авторського права і суміжних прав не все так однозначно.

Винятки з авторського права і суміжних прав: на варті інтересів суспільства чи розробників систем штучного інтелекту?

В українській доктрині існує думка, що «жоден з винятків і обмежень майнових прав, передбачених Законом АПСП, не дозволяє вільно використовувати твори та об'єкти суміжних прав з метою забезпечення функціонування ШІ» [9, с. 81]. Утім така теза вбачається досить дискусійною.

Дійсно, український підхід до вільного виготовлення копій творів (п. 14 ч. 2 ст. 22 закону № 2811-IX) з метою аналізу текстів та даних є менш «проінноваційним», ніж у ключових юрисдикціях, зокрема ЄС (ст. 4. Директиви ЄС 2019/790 Європейського Парламенту і Ради від 17 квітня 2019 року «Про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку» [14]), і не дає права виготовляти **постійні** копії для зберігання у всіх випадках, проте й не забороняє діяльність генеративних систем штучного інтелекту як таку: якщо такі системи штучного інтелекту створюють копії охоронюваних творів для постійного зберігання, їх використання має бути обмежене дослідницькими, а не комерційними цілями.

Водночас вказаний виняток у сфері авторського права в Україні **не є єдиним**: ст. 27 закону № 2811-IX, яка є імплементацією в українське законодавство положень ст. 5 (1) Директиви Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року «Про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві» [15], передбачає вільне **тимчасове** відтворення творів.

Аналіз зазначеної статті дає можливість дійти висновку, що аби вважатись обмеженням майнових прав у формі тимчасових відтворень, такі відтворення мають відповідати певним умовам: 1) вони є тимчасовими; 2) вони є проміжними або випадковими (додатковими); 3) вони є складовою та суттєвою частиною технологічного процесу; 4) єдина їх мета полягає в тому, щоб сприяти переданню електронної (цифрової) копії твору посередником у мережі між третіми сторонами **або** (прим. — авт.) правомірному використанню твору; 5) не мають самостійного економічного значення.

Розглянемо ці умови в розрізі можливого «тренування» генеративних систем штучного інтелекту детально, зокрема з використанням практики Суду ЄС:

Умови 1–2. У справі C-360/13 Суд ЄС визначив таке:

- дія щодо відтворення повинні бути тимчасовою, тобто копії повинні видалятися користувачем або системою автоматично;
- дія буде вважатись «проміжною» у світлі використовуваного технологічного процесу, якщо її тривалість обмежена тим, що необхідно для належного функціонування цього процесу, за умови, що цей процес повинен бути автоматизованим, оскільки він видаляє таке діяння автоматично, без втручання людини, після того, як його функція забезпечення завершення такого процесу закінчилася;
- дія щодо відтворення може вважатись «додатковою», якщо вона не існує незалежно від технологічного процесу, частиною якого вона є, і не має мети, незалежної від нього [16, пп. 26, 40–43].

Вважаємо, що процес тренування генеративних систем штучного інтелекту відповідає цим умовам, адже об'єкти, які «завантажуються» в систему, **як правило**, видаляються

майже одразу і не зберігаються в системі, тому копії, виготовлені під час тренування таких систем, можуть вважатися як «тимчасовими», так і «проміжними».

У випадку, коли такі копії автоматично не видаляються, погоджуємося з думкою Juha Vesala, що їх усе одно можна кваліфікувати як «додаткові»: «оскільки набори даних і нейронні мережі можуть бути технічно необхідними для розроблення і використання нейронної мережі, вони можуть бути додатковими, якщо копії не використовуються для інших цілей. Однак може виникнути питання, чи є додаткові копії тимчасовими (як вимагається в подальшому), якщо вони зберігаються без наміру бути видаленими автоматично або людиною. Цієї проблеми можна уникнути, якщо регулярно переглядати набори даних, щоб жодна робота не зберігалася в наборі даних назавжди (щоб переконатися, що набір даних не є тимчасовим)» [7, с. 360–361].

Умова 3. Виготовлення копії є невід’ємною складовою технологічного процесу. Тобто виготовлення копії не відбувається поза процесом і копіювання необхідне для правильного та ефективного функціонування процесу.

Вбачається, що в процесі навчання генеративних систем штучного інтелекту ця вимога також дотримується, оскільки «копіювання навчальних даних, яке відбувається при розробленні та використанні нейронних мереж, може бути необхідним для правильного та ефективного навчання та використання нейронної мережі. Навчання та використання нейронних мереж, безсумнівно, є технічним процесом, який не міг би бути здійснений взагалі або настільки ж ефективно без багаторазового копіювання навчальних даних. Більше того, копіювання меншою кількістю разів або в меншому обсязі може призвести до гіршої продуктивності нейронної мережі та меншої ймовірності успішного навчання» [7, с. 360–361].

Умова 4. Мета відтворення повинна сприяти правомірному використанню твору. Ця вимога може бути дотримана, якщо «єдиною метою відтворення є розроблення програми для системи штучного інтелекту, яка не порушує авторські права, при цьому «не вимагається повного уникнення ненавмисного порушення» [7, с. 362].

Умова 5. Тимчасові відтворення не повинні мати самостійного економічного значення. Щоб задовольняти цю умову системи штучного інтелекту не повинні надавати доступ третім особам до тимчасових копій оригінального твору, у такий спосіб зменшуючи економічну цінність останнього. Ця умова дотримується практично всіма системами штучного інтелекту.

Водночас автор вважає за необхідне наголосити на додаткових вимогах, які ставляться до всіх без виключень і обмежень в авторському праві, — вільне використання творів здійснюється за умови, що твір, який використовується, було оприлюднено правомірно, а обмеження не завдаватимуть шкоди іншому звичайному використанню такого твору **і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси відповідних суб’єктів авторського права** (ч. 4. ст. 22 закону № 2811-IX).

Якщо система генеративного штучного інтелекту генеруватиме AI-outputs, які будуть конкурувати з оригінальними творами (наприклад, переклади текстів літературних творів), поширення таких AI-outputs об’єктивно завдаватиме шкоди інтересам відповідних суб’єктів авторського права (зменшуватиме дохід від розпорядження правами інтелектуальної власності). Відтак, навіть якщо AI-outputs будуть згенеровані з дотриманням спеціальних норм щодо тимчасових відтворень та (або) відтворень з метою аналізу текстів та даних, поширення кінцевих об’єктів не буде охоплюватися винятками і обмеженнями з авторського права і, на думку автора, потребуватиме згоди відповідного суб’єкта права.

У контексті дотримання прав третіх осіб при генеруванні AI-outputs, необхідно також додатково зазначити, що проєкт Закону ЄС про штучний інтелект (який матиме екстра-територіальну дію, як і GDPR) жодним чином прямо не стосується інтелектуальної власності, тим не менш у ньому пропонується запровадити **обов’язок** до постачальників систем генеративного штучного інтелекту документувати та оприлюднювати «достатньо

детальний» звіт про використання навчальних даних, охоронюваних законодавством про авторське право (ст. 28(b)(4)(c)) [17]. Якщо українські дослідники мають зауваження стосовно дотримання принципу правової визначеності в ст. 33 закону № 2811-IX, то що тоді вже казати про законодавство ЄС? Об'єктивно незрозуміло, що вважати «достатньо детальним» звітом про використання навчальних даних, охоронюваних законодавством про авторське право? У випадку великих генеративних систем для тренування системи можуть бути використані мільйони охоронюваних об'єктів. Розробникам систем штучного інтелекту знадобляться додаткові методичні рекомендації, як саме слід виконувати цю норму: наскільки детально має бути документація, чи повинні вони документувати факт використання у тренуванні кожного охоронюваного об'єкта тощо.

Приєднуйся до моєї EULA, і разом ми зможемо правити галактикою як розробник і користувач

Український законодавець не встановлює правила належності прав особливого роду (*sui generis*) на AI-outputs «за замовчуванням», що є прогресивним проявом саморегулювання для сфери. У ч. 2 ст. 33 закону № 2811-IX лише вказано на перелік осіб, які **можуть** бути суб'єктами права щодо AI-outputs:

- особи, яким належать майнові права на комп'ютерну програму — систему генеративного штучного інтелекту;
- особи, які мають ліцензійні повноваження на використання комп'ютерної програми — системи генеративного штучного інтелекту;
- автори такої комп'ютерної програми - системи генеративного штучного інтелекту;
- спадкоємці авторів такої комп'ютерної програми — системи генеративного штучного інтелекту;
- особи, яким автори чи їх спадкоємці передали (відчужили) майнові права на комп'ютерну програму — систему генеративного штучного інтелекту;
- правомірні користувачі комп'ютерної програми — системи генеративного штучного інтелекту.

Натомість запроваджено підхід, за яким саме договором (EULA / Terms of Service — прим. авт.) можуть визначатися умови належності права особливого роду (*sui generis*) на такі AI-outputs.

Розглянемо правила користування окремими генеративними системами штучного інтелекту.

Midjourney (угода в редакції від 21 липня 2023 р.). Користувач надає Midjourney, її правонаступникам безстрокову, всесвітню, невиключну, субліцензійну, безкоштовну, безоплатну, безвідкличну ліцензію на відтворення, підготовку Похідних творів (AI-outputs — прим. авт.), публічну демонстрацію, публічне виконання, субліцензування та розповсюдження тексту і зображень, які користувач завантажує в систему, або Активів, створених за допомогою Послуг за вказівкою користувача. Ця ліцензія залишається чинною після розірвання Угоди будь-якою стороною з будь-якої причини. За умови дотримання вищезазначеної ліцензії, Користувач володіє всіма активами, які він створює за допомогою сервісу, за умови, що вони були створені відповідно до Угоди [18].

Open AI (угода в редакції від 14 березня 2023 року). Користувач може надавати вхідні дані для Сервісів («Вхідні дані») і отримувати вихідні дані, які генеруються і повертаються Сервісами на основі Вхідних даних («Вихідні дані»). Вхідні та вихідні дані разом є «Контентом». У відносинах між сторонами і в межах, дозволених чинним законодавством, Користувач є власником усіх Вхідних даних. За умови дотримання Користувачем Умов угоди, Open AI передає Користувачу всі свої права, права власності та інтереси на Вихідні дані. Це означає, що можна використовувати Контент з будь-якою метою, зокрема комерційною (продаж або публікація), дотримуючись Умов угоди. Open AI може використовувати Контент для надання та підтримки Сервісів, дотримання чинного законодавства та забезпечення дотримання внутрішніх політик.

Користувач несе відповідальність за Контент, зокрема за порушення чинного законодавства або Умов угоди [19].

GitHub Copilot (угода в редакції від 20 червня 2023 року). Право власності на Пропозиції (код, функції та інші результати, які пропонує Користувачу GitHub Copilot.) та код Користувача. GitHub не заявляє жодних прав власності на Пропозиції. Користувач зберігає право власності на свій код. Користувач несе всю відповідальність за свій Код, включаючи Пропозиції, які він включає у свій Код або посилається на них для розроблення коду Користувача. Користувач сам вирішує, чи використовувати Пропозиції, згенеровані GitHub Copilot. Якщо Користувач використовує Пропозиції, GitHub наполегливо рекомендує Користувачу запровадити розумні політики та практики, спрямовані на запобігання використанню Пропозицій у спосіб, який може порушувати права інших осіб [20].

AIVA. Залежно від тарифного плану, на який підписаний Ліцензіат, до Аудіо та/або MIDI Композицій, створених Користувачем, можуть застосовуватися різні ліцензії:

- Некомерційна ліцензія: Ліцензіар цим надає Ліцензіату невиключну, непередавану та некомерційну ліцензію на використання, модифікацію та розповсюдження Аудіо та MIDI та Аудіо Композиції в будь-якому Контенті, права на який належать Ліцензіату.
- Обмежена комерційна ліцензія: на додаток до прав, наданих Некомерційною ліцензією, Ліцензіар цим надає Ліцензіату невиключну, непередавану і комерційну ліцензію на монетизацію Аудіо та MIDI Композиції на обмеженому наборі сторонніх веб-сайтів: YouTube, Twitch, TikTok і Instagram.
- Повне авторське право: Ліцензіар передає всі авторські права на Аудіо та/або MIDI Композиції Ліцензіату [21].

Тобто у практиці функціонування систем генеративного штучного інтелекту яскраво простежується одна із загальних засад цивільного законодавства — свобода договору шляхом саморегуляції: згідно з одними системами всі права інтелектуальної власності належать кінцевому користувачу, згідно з іншими — розподіляються залежно від умов використання кінцевим користувачем комп'ютерної програми (оплатне чи безоплатне) тощо. На думку автора, необхідності у визначенні імперативного механізму розподілу прав на AI-outputs немає.

І жили вони довго? та щасливо

Відповідно до положень ч. 6 ст. 33 закону № 2811-IX строк чинності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, спливає через 25 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком, у якому згенеровано неоригінальний об'єкт. При цьому варто зазначити, що момент початку обчислення строків (1 січня) уніфіковано для всіх об'єктів авторського права і суміжних прав.

Ураховуючи швидкість технічного розвитку, встановлення тривалого строку правової охорони — монополії (50 років +) прав на AI-outputs дійсно вбачається недоцільним. Водночас встановлення строку у 25 років не є новим для сфери авторського права: відповідно до положень ч. 4 ст. 7 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, «за законодавством країн Союзу зберігається право визначати термін охорони фотографічних творів і творів прикладного мистецтва, охоронюваних у якості художніх творів, проте цей термін не може бути менший **двадцяти п'яти років** від часу створення такого твору» [22].

Відтак законодавець до AI-outputs як стартову точку фактично застосував мінімальні стандарти охорони, що визначені для фотографічних творів і творів прикладного мистецтва.

Водночас оскільки відповідні об'єкти з'явилися в цивільному обігу відносно нещодавно, цілком вірогідним вбачається сценарій кореляції строків правової охорони прав на AI-

outputs у майбутньому залежно від вимог сталого економічного розвитку та дотримання балансу інтересів між суспільством і відповідними суб'єктами права у бік їх зменшення.

Висновки. В Україні запроваджено одну з перших у світі моделей правової охорони AI-output за допомогою спеціального правового режиму *sui generis*. Законодавець висуває три умови, за яких неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою (системою генеративного штучного інтелекту), може набути правової охорони: 1) AI-output повинен відрізнятися від існуючих подібних об'єктів; 2) AI-output повинен бути утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта; 3) при генеруванні неоригінального об'єкта повинні бути дотримані права третіх осіб.

Доцільно передбачити винятки щодо неохороноздатності правом *sui generis* окремих неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою: 1) повідомлення про новини або інші факти, що мають характер звичайної пресінформації; 2) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності та на які поширюється право особливого роду (*sui generis*); 3) абрєвіатури.

За відсутності згоди щодо авторизованого (договірного) використання AI-inputs у сфері генеративних систем штучного інтелекту правовою основою легалізації використання AI-inputs можуть стати встановлені законодавством винятки з авторського права. Вільне виготовлення копій творів з метою пошуку тексту і даних, включених до наукових публікацій або пов'язаних з ними, для дослідницьких цілей та тимчасові відтворення як винятки з авторського права в цілому дозволяють обмежене функціонування систем генеративного штучного інтелекту в Україні. Утім необхідно враховувати, що посилення розробників систем штучного інтелекту на такі винятки не повинні порушувати «трьохступеневий текст», а саме — не обмежувати безпідставно законні інтереси відповідних суб'єктів авторського права, зокрема шляхом конкуренції на ринку AI-outputs з оригінальними творами (наприклад, поширення текстів перекладу літературних творів).

На практиці функціонування систем генеративного штучного інтелекту яскраво простежується одна із загальних засад цивільного законодавства — свобода договору шляхом саморегуляції, а саме, визначення розподілу прав інтелектуальної власності на AI-outputs визначається диспозитивно у EULA | Terms of use конкретної системи.

У майбутньому залежно від вимог сталого економічного розвитку та дотримання балансу інтересів між суспільством і відповідними суб'єктами права вбачається можливою зміна строків правової охорони прав на AI-outputs у бік їх зменшення.

Перелік використаних джерел

1. *The WIPO Conversation on Intellectual Property and Artificial Intelligence*. URL: https://www.wipo.int/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation.html (дата звернення: 20.08.2023).
2. *Draft Issues Paper on Intellectual Property Policy and Artificial Intelligence*. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=470053 (дата звернення: 20.08.2023).
3. *Revised Issues Paper on Intellectual Property Policy and Artificial Intelligence*. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=499504 (дата звернення: 20.08.2023).
4. *WIPO Conversation on Intellectual Property (IP) and Artificial Intelligence (AI)*. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mocks/en/wipo_ip_ai_3_ge_20/wipo_ip_ai_3_ge_20_inf_5.pdf (дата звернення: 20.08.2023).

-
5. *WIPO Conversation on Intellectual Property and Frontier Technologies*. URL: https://www.wipo.int/about-ip/en/frontier_technologies/frontier_conversation.html (дата звернення: 20.08.2023).
  6. Зеров К. Огляд теоретичних підходів щодо правової охорони об'єктів, згенерованих системами штучного інтелекту у сфері авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 6. С. 25–37.
  7. Vesala J. *Developing Artificial Intelligence-Based Content Creation: Are EU Copyright and Antitrust Law Fit for Purpose?* *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*. 2023. Vol. 54. P. 351–380.
  8. *European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies (2020/2015(INI))*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0277_EN.pdf (дата звернення: 20.08.2023).
  9. Штефан А. Об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (штучним інтелектом) без безпосередньої участі людини: перший світовий досвід правової охорони. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1–2. С. 75–85.
  10. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 20.08.2023).
  11. *These 2 Photographers Never Met, But They Took the Exact Same Photo*. URL: <https://www.livescience.com/61970-photo-wave-coincidence.html> (дата звернення: 20.08.2023).
  12. Sag M. *Copyright and Copy-Reliant Technology*. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1257086 (дата звернення: 20.08.2023).
  13. *DOE 1 et al v. GitHub, Inc. et al. Case Number: 4:2022cv06823*. URL: <https://dockets.justia.com/docket/california/candce/4:2022cv06823/403220> (дата звернення: 20.08.2023).
  14. *Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text with EEA relevance)*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj> (дата звернення: 20.08.2023).
  15. Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text (дата звернення: 20.08.2023).
  16. *Judgment of the Court (Fourth Chamber), 5 June 2014 Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd and Others. Case C-360/13. ECLI:EU:C:2014:1195*. URL: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-360/13> (дата звернення: 20.08.2023).
  17. *Amendments adopted by the European Parliament on 14 June 2023 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD))(1)*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.html (дата звернення: 20.08.2023).
  18. *Terms of Service*. URL: <https://docs.midjourney.com/docs/terms-of-service> (дата звернення: 20.08.2023).
  19. *Terms of Service*. URL: <https://openai.com/policies/terms-of-use> (дата звернення: 20.08.2023).
  20. *GitHub Copilot Product Specific Terms*. URL: <https://github.com/customer-terms/github-copilot-product-specific-terms> (дата звернення: 20.08.2023).

21. AIVA End User License Agreement. URL: <https://www.aiva.ai/legal/1> (дата звернення: 20.08.2023).
22. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 20.08.2023).

Kostiantyn Zerov

Ph.D. (Law), Assistant Professor of the Intellectual Property and Information Law Department of the Educational, Scientific Institute of Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine; Senior research fellow of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine; specialist at the Scientific and Educational Centre for Intellectual Property; attorney

Do generative artificial intelligence systems dream of electric sheep? The concept and conditions of protection of objects generated by generative artificial intelligence systems in Ukraine'. The publication provides an overview of the novelties of the Ukrainian legislation «On Copyright and Related Rights» (2023) regarding the peculiarities of protection of non-original objects generated by a computer program (generative artificial intelligence system) using sui generis law, in particular through the prism of exceptions and limitations in copyright.

Ukraine has introduced one of the world's first models of the legal protection of AI output through a special sui generis legal regime. The author determines that the legislator sets forth three conditions for a non-original object generated by a computer program (generative artificial intelligence system) to be protected by law: The AI output must differ from existing similar objects; the AI output must be generated as a result of the operation of a computer program without the direct participation of an individual in the generation of this object; and the rights of third parties must be respected when generating a non-original object.

It is established that the existing exceptions and restrictions in Ukrainian copyright (free making of copies of works to search for text and data included in or related to scientific publications for research purposes and temporary reproduction) will allow limited operation of generative artificial intelligence systems. However, it is necessary to consider that AI outputs do not unreasonably restrict the legitimate interests of the relevant copyright owners.

In practice, the functioning of generative artificial intelligence systems demonstrates one of the general principles of civil law - freedom of contract through self-regulation of the distribution of intellectual property rights to AI outputs. The assumption is made that it is not necessary to establish the «default» attribution of rights to such objects at the legislative level.

The author suggests that in the future, depending on the requirements of sustainable economic development and the balance of interests between society and the relevant subjects of law, the terms of the legal protection of rights to AI outputs may be changed.

The author provides recommendations for improving this area's legal regulation and enhancing law enforcement's efficiency.

Keywords: artificial intelligence, copyright, sui generis, AI-output

Подано / Submitted: 20.08.2023

Доопрацьовано / Revised: 11.09.2023

Прийнято до публікації / Accepted: 18.09.2023